

Ieder kind verdient een warm gezin

Initiatiefvoorstel Pleegzorg
Christine Eskes
7 april 2016

Rotterdam

Inleiding

Het CDA ziet gezinnen als het fundament voor onze samenleving, waar mensen voor elkaar zorgen en verantwoordelijkheid nemen. Bijna alle Rotterdamse kinderen groeien gelukkig op in hun gezin en binnen een familie. De familie speelt een grote rol bij het overdragen van normen en waarden. Het gezin is de plek die kinderen een veilige uitvalsbasis biedt om zich gezond te kunnen ontwikkelen en dat vinden wij belangrijk.

Helaas zijn er ook situaties waarbij het mis gaat binnen een gezin, waardoor ingrijpen door hulpverlening en overheid noodzakelijk blijkt. In het uiterste geval kan het nodig zijn dat een kind uit huis wordt geplaatst omdat de ouders niet in staat zijn de problematiek van hun kind goed te begeleiden of de ontwikkeling en/of veiligheid van het kind teveel wordt bedreigd. Voor kinderen is dit een zeer ingrijpende gebeurtenis en breekt er na een uithuisplaatsing een onzekere tijd aan waarbij zij sterke behoefte hebben aan een veilige en geborgen omgeving.

Het CDA is van mening dat in die gevallen het uitgangspunt altijd dient te zijn dat een kind wordt opgevangen in de geborgenheid en warmte van een gezin.

De praktijk wijst echter uit dat het lang niet altijd lukt om een kind na een uithuisplaatsing op te vangen in een gezin. De oorzaken hiervoor zijn divers. Er is behoefte aan reguliere pleeggezinnen die bereid zijn om met name oudere kinderen met complexere problemen of achtergronden op te vangen. Deze kinderen zijn veelal aangewezen op een leefgroep. En hoewel wij ons ervan bewust zijn dat er op deze plekken veel betrokken groepsopvoeders werken, kan een leefgroep in de visie van het CDA nooit een volwaardig alternatief zijn voor het opgroeien binnen de warme betrokkenheid van een gezin.

Sinds 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor (bijna) alle vormen van jeugdzorg en dat is volgens het CDA de uitgelezen kans om verdere stappen te zetten bij het doorontwikkelen van het aanbod van pleegzorg. Dit voorstel is er dan ook op gericht om het aanbod van pleegzorg uit te breiden en te verbreden. Daarnaast is het voor het behoud van voldoende pleeggezinnen van belang dat er aandacht is voor de ondersteuning en waardering van pleeggezinnen voor het belangrijke, maar vaak ook pittige werk dat zij verrichten voor de Rotterdamse kinderen.

1. Voldoende aanbod pleegzorg

Pleegzorg bestaat al vele jaren in een aantal vormen. Zo is er kortdurende pleegzorg (ook wel crisisopvang genoemd), langdurige (perspectiefbiedende) pleegzorg en weekend- of vakantiepleegzorg. Daarnaast bestaat het onderscheid tussen netwerkpleegzorg en bestandspleegzorg. Bij netwerkpleegzorg gaat het over pleegzorg voor een kind van een bekende uit de omgeving. Bij bestandspleegzorg wordt een gezin geworven en opgeleid door een pleegzorgorganisatie om de zorg voor een onbekend kind op te nemen.

In aanloop naar de Transitie Jeugdzorg is er een beweging ingezet van zwaardere zorg naar lichtere zorg en ook wordt in toenemende mate gezocht naar een oplossing voor problemen in het netwerk van mensen. In de pleegzorg is dit ook zichtbaar. De laatste jaren is er een forse toename van het aantal uithuisgeplaatste kinderen dat wordt opgevangen in een netwerkpleeggezin. In Rotterdam worden inmiddels meer dan 50% van de kinderen die in een pleeggezin zijn geplaatst, opgevangen in een netwerkpleeggezin.

Ondanks het feit dat de capaciteit van het aantal pleegezinnen de afgelopen jaren is toegenomen, blijft er sprake van een tekort, met name voor de oudere kinderen. Ook een recente landelijke campagne voor de werving van pleegouders heeft niet voor alle leeftijdscategorieën het tekort opgelost. Samen met de afbouw van de capaciteit aan plaatsen in instellingen, zorgt dit voor frictie in de plaatsing van kinderen in de middelbare school leeftijd. Het CDA vindt het daarom noodzakelijk dat er actief beleid wordt gevoerd op het uitbreiden van de capaciteit van pleegzorg voor moeilijk plaatsbare kinderen.

Aanbevelingen:

- Faciliteer en stimuleer een wijkgerichte, kindgebonden werving van pleeggezinnen in het gebied waar het kind woont en het netwerk waar het kind deel van uitmaakt.¹
- Onderzoek of een specifieke aanvullende campagne gericht op de werving van gezinnen voor moeilijk plaatsbare kinderen (met name oudere kinderen) een bijdrage kan leveren aan het uitbreiden van de capaciteit

Pleegzorg		
Jaar	Capaciteit	Unieke pleegkinderen
2012	1176	1542
2013	1245	1590
2014	1350	1699

Bron: Flexus Jeugdplein Jaarbericht 2014

¹ Hierbij dient men wel alert te zijn op contra-indicaties voor plaatsing in de directe omgeving van de ouders, aangezien dit ook belastend of onveilig kan zijn voor het kind.

2. Diversiteit in aanbod pleegzorg

De afgelopen jaren heeft er op het gebied van pleegzorg veel ontwikkeling plaatsgevonden. Op diverse plekken in het land wordt er gewerkt aan het verbreden van het palet aan vormen van pleegzorg. Deze verbreding is zowel zichtbaar aan de voorkant ter preventie van een volledige pleegzorgplaatsing maar ook als alternatief voor de zwaardere specialistische zorg.

Een voorbeeld van verbreding aan de voorkant is een project uitgevoerd door Flexus Jeugdplein waarbij er steungezinnen worden ingezet ter ondersteuning van gezinnen waar een uithuisplaatsing van het kind dreigt (zie bijlage 1). Het CDA ziet dit als een mooie mogelijkheid om meer werk te maken van preventie van uithuisplaatsingen. Bij positief resultaat verdient dit zeker een vervolg.

Daarnaast zijn er ook vormen van specialistische pleegzorg in ontwikkeling die ingezet kunnen worden als alternatief voor een plaatsing in een gesloten jeugdinstelling of justitiële jeugdinrichting (bijlage 2 en 3). Door intensieve begeleiding van de jongere en het pleeggezin is het mogelijk om jongeren met ernstige gedragsproblemen op te vangen in een gezin. Hierdoor kan de jongere vanuit de veilige omgeving van een gezin werken aan gedragsverandering in dagelijkse omstandigheden als school en vrijetijdsbesteding.

Het CDA is van mening dat ook voor jongeren met ernstige gedragsproblemen alternatieve opvang in een gezin mogelijk moet zijn als alternatief voor de zware zorg die geboden wordt in een justitiële jeugdinrichting of instelling voor gesloten jeugdzorg.

Aanbevelingen:

- Start een pilot gericht op de verbreding van het palet aan pleegzorgvormen als onderdeel van/alternatief voor plaatsing in gesloten jeugdzorg of justitiële jeugdinrichting.
- Maak een ontwikkelagenda om binnen drie jaar te komen tot een toegankelijker aanbod van pleegzorg voor diverse doelgroepen.
- Realiseer een brede uitrol van het project steungezinnen wanneer het huidige project positieve resultaten laat zien.

3. Ondersteuning van pleegouders

Het opvangen van een pleegkind in je gezin is een dankbare, maar vaak ook ingewikkelde taak. Bij veel kinderen die uit huis worden geplaatst is sprake van emotionele of gedragsproblematiek als gevolg van de persoonlijke ontwikkeling van het kind, een verstoorde hechting of opgelopen trauma's. Dit zorgt voor aanzienlijke uitdagingen in de opvoeding. Bestandspleeggezinnen worden voordat er een kind in hun gezin wordt geplaatst gescreend en volgen een voorbereidingsprogramma waarin uitleg gegeven wordt over wat zij kunnen verwachten wanneer zij de zorg voor een pleegkind krijgen. Daarnaast ontvangen pleegouders gedurende de plaatsing pleegzorgbegeleiding vanuit de pleegzorgorganisatie. Een vaste begeleider komt regelmatig langs in het pleeggezin om te bespreken hoe het gaat en kan indien nodig extra hulp regelen.

Echter door een toenemend aantal netwerkpleeggezinnen zijn er steeds meer pleeggezinnen die min of meer onvoorbereid starten met de opvang van een pleegkind. Dit zorgt voor een verandering in de informatie- en ondersteuningsbehoefte. Maar ook ervaren pleeggezinnen hebben (soms) behoefte aan meer ondersteuning dan vanuit de reguliere pleegzorgbegeleiding gerealiseerd wordt. Dit betreft behoefte aan ontlasting in de zorg, deskundigheidsbevordering, ontmoeting en het delen van ervaringen met andere pleegouders². De rechten en positie van pleegouders met betrekking tot hun pleegkind zijn met de inwerkingtreding van de Jeugdwet versterkt. Dit leidt echter ook tot meer vragen van juridische aard en behoefte aan rechtsbijstand voor juridische kwesties. Deze vragen kunnen gesteld worden aan de pleegzorgbegeleider, echter ontbreekt hierbij de benodigde juridische kennis.

Uit informatie vanuit pleeggezinnen komt naar voren dat informatievoorziening (zoals training, cursus, informatieavonden) meer impact heeft gedurende dan voorafgaand aan inzet pleegzorg. Daarnaast is het belangrijk dat er rekening gehouden wordt met of ingespeeld wordt op de levensfasen van een kind in relatie tot de problematiek van het kind. Deskundigheidsbevordering van pleegouders zou dan ook vanuit die gedachte opgepakt moeten worden.

Aanbevelingen:

- Faciliteer onderzoek onder pleegouders naar de ondersteunings- en scholingsbehoeften van pleegouders met daarin aandacht voor de verschillen tussen bestandspleeggezinnen en netwerkpleegzorg.
- Stimuleer dat een adequaat ondersteuningsprogramma wordt gerealiseerd dat aansluit op de behoefte van pleegouders.
- Meet periodiek de tevredenheid van pleegouders over het ondersteuningsaanbod.
- Realiseer in samenwerking met de pleegzorgaanbieder een toegankelijke juridische informatievoorziening voor pleegouders en waar nodig rechtsbijstand ten behoeve van adequate advisering over juridische procedures.

² Gebaseerd op gesprekken met de pleegouderraad van Flexus Jeugdplein en met verschillende pleegouders

4. Waardering van pleegouders

Pleeggezinnen vervullen een belangrijke rol voor de pleegkinderen die zij opvangen, maar leveren ook een belangrijke maatschappelijke bijdrage. In Rotterdam vonden in 2014 maar liefst 548 kinderen³ een plek in een pleeggezin via Flexus Jeugdplein. Dit is enkel mogelijk door al die gezinnen die hun huis en hart openstellen om kinderen op te vangen die om welke reden dan ook niet thuis kunnen wonen. Pleegouders staan 24 uur per dag, 7 dagen in de week klaar voor deze kinderen en zorgen hiermee voor een liefdevolle opvang.

Het CDA is van mening dat onze pleegouders waardering verdienen van de gemeente als opdrachtgever van deze mooie, maar ook intensieve vorm van zorg.

Aanbevelingen:

- Kom in overleg met partners uit het veld met een voorstel om deze waardering voor pleegouders op structurele wijze vorm te geven
- Onderzoek de mogelijkheden om een vrijwilligerspool te creëren waar pleegouders periodiek gebruik van kunnen maken om hen te ontlasten in de dagelijkse zorg voor kwetsbare Rotterdamse kinderen

5. Pleegzorg verankeren in de keten Zorg & Welzijn

Pleegzorg is in het landschap van jeugdzorgaanbieders gepositioneerd als aanbod van gespecialiseerde zorg. De pleegzorg wordt regionaal ingekocht vanuit de gemeenschappelijke regeling en is nog onvoldoende aangesloten op de wijkgerichte zorgstructuur. Om de ontwikkeling van een toegankelijke pleegzorg voor diverse doelgroepen te realiseren is een goede aansluiting op de lokale zorgstructuur noodzakelijk. Het wijkteam, maar vooral ook het wijknetwerk kan een waardevolle bijdrage leveren bij het verkennen van de mogelijkheden tot opvang binnen het netwerk of het vinden van steungezinnen.

Maar ook is een goede samenwerking tussen pleegzorg en het wijkteam nodig op het moment dat er vanuit de pleegzorgplaatsing gewerkt wordt aan thuisplaatsing van het kind of wanneer er vanwege de problematiek van het pleegkind hulp nodig is voor het kind tijdens het verblijf in een pleeggezin.

Aanbevelingen:

- Betrek de pleegzorg nadrukkelijk bij de doorontwikkeling van Zorg & Welzijn
- Faciliteer een goede aansluiting van pleegzorg op de wijkteams en het wijknetwerk teneinde eerder genoemde aanbeveling over wijkgerichte werving van pleeggezinnen beter mogelijk te maken.

³ Flexus Jeugdplein Jaarbericht 2014

Tot slot

Het CDA wil met deze initiatiefnotitie over de pleegzorg aandacht vragen voor en bijdragen aan de doorontwikkeling van deze mooie vorm van zorg voor kwetsbare kinderen en ziet belangstellend uit naar de reactie van het college op onze aanbevelingen.

Wij danken de verschillende betrokkenen die een bijdrage hebben geleverd aan de totstandkoming van deze notitie. In het bijzonder danken wij de Pleegouderraad en het bestuur van Flexus Jeugdplein, de verschillende pleegouders en de afdeling jeugd van de gemeente Rotterdam voor hun inbreng.

Bijlage 1

<https://www.oranjefonds.nl/project/stichting-flexusjeugdplein>

Stichting FlexusJeugdplein

Steungezin is een maatjesproject waarbij een gezin een ander gezin helpt bij het creëren van een positief opvoedklimaat. Kinderen blijven in het gezin van herkomst wonen en krijgen hulp bij hun ontwikkeling en hun schoolloopbaan. Moeders en vaders krijgen steun bij het ontwikkelen van hun opvoedvaardigheden en er kan respijtzorg geboden worden doordat kinderen gaan logeren. Het Oranje Fonds steunt met een bijdrage van € 98.500,= over een periode van twee jaar.

Het streven is om de contacten tussen de gezinnen zo natuurlijk mogelijk te laten verlopen: koffiebezoek, logeerpartijtje, sportmaatje, dagje uit, verjaardagsfeestje, klushulp, weekendje weg etc.

Ondersteuning

FlexusJeugdplein wil zo meer laagdrempelige ondersteuning bieden aan overbelaste gezinnen voor wie pleegzorg een brug te ver is. Het gaat om zwaar overbelaste (eenouder)gezinnen met een langdurige hulpverleningsgeschiedenis, geen steunend sociaal netwerk en problemen op allerlei gebieden (scholing, inkomen, werk, sociale relaties).

Steungezin

Kinderen groeien op in een schadelijk pedagogisch klimaat waar zij vaak al jong mantelzorgtaken krijgen. Inzet van de professional helpt, maar verankering van de resultaten lukt niet altijd. Deze gezinnen missen positieve voorbeelden en ervaringen om weer in hun kracht te komen. FlexusJeugdplein wil deze gezinnen, waarbij uithuisplaatsing vaak nodig dreigt te zijn, koppelen aan een gezin dat als voorbeeld kan dienen en steun kan geven zodat gebouwd kan worden aan de kracht van het gezin. Het steungezin wordt

geworven dichtbij het steun vragende gezin, bijvoorbeeld in de buurt, via school of via familie. Tijdens de steun wordt ingezet op het vergroten van de zelfredzaamheid en wordt samengewerkt met alle vormen van zorg en met de school.

Via de volgende link is het projectplan steungezin van Flexus Jeugdplein te vinden.
http://www.flexusjeugdplein.nl/images/Documenten/project_steungezin_publicversie.pdf

Bijlage 2

<https://www.spirit.nl/2014/09/forensische-pleegzorg-voor-wie-en-waarom/>

Forensische pleegzorg: voor wie en waarom?

Geplaatst op 10 september 2014

- Deze pilot van één jaar wordt gesubsidieerd door het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Een speciaal opgeleid pleeggezin zorgt maximaal drie maanden voor de opvang van een minderjarige verdachte. Forensische pleegzorg vindt in het kader van een schorsing van de voorlopige hechtenis plaats: de betrokken jongen wordt tijdelijk, onder strenge regels, in een pleeggezin geplaatst.

- Uit wetenschappelijk onderzoek en praktijkervaringen blijkt dat vooral delinquente jongens tussen de 12 en 15 jaar het meest kwetsbaar en vatbaar zijn voor negatieve gedragsbeïnvloeding. Vooral in groepsverband met soortgenoten. Met forensische pleegzorg bieden we deze groep jongens – onder strikte voorwaarden – een weg uit de criminaliteit zonder plaatsing in een justitiële jeugdinrichting. Hiermee komen we tot een individuele aanpak waarmee we op effectieve wijze aan hun toekomst werken. Dit doen we in samenwerking met zijn gezin van herkomst, school, en door met positieve vrienden een geschikte vrije tijdsbesteding voor ze te vinden. Zo kunnen ze hun gedrag veranderen, voorkomen we dat deze jongens afglijden en verminderen we de kans op recidive.

- Tijdens het verblijf in een forensisch pleeggezin werken we aan gedragsverandering, volgt de jongere onderwijs en ondersteunen we zijn eigen ouders/verzorgers bij het versterken van hun opvoedingsvaardigheden. Daarnaast is er aandacht voor het vervolgtraject als de jongere weer bij zijn ouders/verzorgers gaat wonen.

Bijlage 3

[http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Multidimensional-Treatment-Foster-Care-\(MTFC\)](http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Multidimensional-Treatment-Foster-Care-(MTFC))

Databank Effectieve Jeugdinterventies

Multidimensional Treatment Foster Care (MTFC)

1. Multidimensional Treatment Foster Care (MTFC) is een intensief opvoed- en trainingsprogramma voor jongeren tussen de 12 en 18 jaar die te kampen hebben met gedragsproblemen, inclusief delinquent gedrag. Het programma wordt aangeboden aan jongeren als alternatief voor een gesloten plaatsing of jeugddetentie. De jongere volgt voor de duur van 6 tot 12 maanden een intensief gedragsgericht programma, waarvan plaatsing in een opvoedgezin deel uitmaakt. Dit gezin biedt de jongere een dagstructuur en creëert de mogelijkheid om te participeren in het dagelijks gezinsleven. Aan MTFC ligt een gedragsmodel ten grondslag, waarin de focus ligt op het stimuleren van positief gedrag, het vergroten van sociale vaardigheden en probleemoplossend vermogen en het aangaan van relaties met volwassenen en leeftijdsgenoten.

Doel

2. MTFC-A ("Adolescente") is gericht op het versterken van pro sociaal gedrag en probleemoplossend vermogen. De focus ligt op het aanreiken en oefenen van alternatief positief gedrag. Ook ouders worden ondersteund en geholpen met het verbeteren van opvoedvaardigheden en gedragsmanagementtechnieken. De interventie richt zich op zowel jongere als ouders, vermindert de invloed van (dynamische) risicofactoren en vergroot de invloed van (dynamische) beschermende factoren die gerelateerd zijn aan antisociaal (en delinquent) gedrag.

Doelgroep

3. MTFC-A is bedoeld voor jongens en meisjes in de leeftijd van 12 tot en met 17 jaar met ernstig antisociaal gedrag, een bovengemiddeld of hoog recidiverisico en een IQ vanaf 80. De jongeren vertonen ernstig antisociaal gedrag, met inbegrip van delinquent gedrag, gebrekkig arsenaal aan sociale vaardigheden en een gebrek aan probleemoplossend vermogen. De problemen zijn dusdanig groot dat uithuisplaatsing in een gesloten setting aan de orde is. Het gaat om gedwongen hulpverlening in het kader van een schorsing voorlopige hechtenis, een vervroegde voorwaardelijke invrijheidstelling, een voorwaardelijke veroordeling (jeugddetentie of pij) of een gedragsbeïnvloedende maatregel (GBM in strafrechtelijk kader). MTFC kan ook ingezet worden voor onder toezicht gestelde jongeren met een machtiging gesloten jeugdzorg.

Aanpak

4. Een jongere die aan MTFC-A deelneemt, woont voor de duur van 6 tot 12 maanden in een 'opvoedgezin'. Het opvoedgezin biedt een gestructureerde leefomgeving en speciaal getrainde opvoedouders geven positieve feedback op het gedrag van de jongere. In kleine stappen wordt

gewerkt aan een positieve ontwikkeling. Het programma maakt gebruik van een puntensysteem met beloningen en privileges. Tijdens het programma wordt gedrag intensief gemonitord met het doel het probleemgedrag concreet in beeld te krijgen en voor het alternatieve gedrag gerichte interventies in te zetten. Er wordt altijd maar één jongere tegelijk bij opvoedouders geplaatst en de jongere gaat overdag naar school of werk. Er wordt invulling gegeven aan vrijetijdsbesteding waaronder sport en hobby's. Vanuit het programma is er een intensieve samenwerking met school en een werkgever. Via school- en of werkkaarten worden goed gedrag en prestaties beloond. Naast de opvoedouders zijn een trainer en een coach aan de slag met de jongere. Er worden zoveel mogelijk situaties opgezocht waar jongeren succesvol kunnen oefenen met vaardigheden. Beide teamleden helpen de jongere om zo succesvol mogelijk te zijn.

Voor de ouders is een aparte trainer beschikbaar. De gezinstrainer werkt in wekelijkse bijeenkomsten intensief met de ouders aan het versterken van opvoedingsvaardigheden en gedragsmanagementtechnieken en het coachen van ouders bij bezoeken thuis. Als de jongere na enige tijd weer thuis woont (of in een ander gezin of in een begeleid zelfstandig traject) gaan de training en begeleiding van jongere en ouders nog maximaal drie maanden door, ter begeleiding van de verandering en daarmee bestendinging van de bereikte resultaten. De programmasupervisor coördineert de activiteiten van de professionals die met de jongere en diens gezin van herkomst werken. Het team is te allen tijde (24/7) bereikbaar voor de ouders, opvoedouders en jongeren en helpt bij het oplossen van allerlei problemen.

Materiaal

5. Er zijn diverse algemene handleidingen in het Nederlands. Daarnaast zijn er gedetailleerde handleidingen voor het werk van elk van de hierboven beschreven teamleden (inclusief de opvoedouders). Het materiaal wordt ter beschikking gesteld aan organisaties die MTFC (gaan) uitvoeren in het kader van voorbereiding en training.

Onderzoek

6. Er is nog geen direct bewijs dat de effectiviteit van MTFC-A in Nederland kan aantonen. Er wordt door PI Research onderzoek gedaan naar de invoering en uitvoering van MTFC tijdens de pilot. Daarna start in 2010 een langdurend effectonderzoek en onderzoek naar de kosteneffectiviteit in Nederland. Door Oregon Social Learning Centre (ontwikkel- en researchinstituut in Eugene, Oregon) is MTFC ontworpen en is vanaf de start gevolgd met onderzoek naar de effectiviteit. Diverse Amerikaanse overzichtsstudies noemen MTFC als effectieve interventie in het voorkomen van recidive. De positieve resultaten gelden niet alleen voor jongens (Chamberlain, 2003), maar ook voor meisjes. Uit een recente studie van Chamberlain e.a. (2007) blijkt dat MTFC recidive voorkomt bij meisjes die twee jaar eerder aan de interventie hadden deelgenomen (gemeten in aantal opname dagen in gesloten instellingen, contact met politie en justitie en de zelfgerapporteerde delicten).